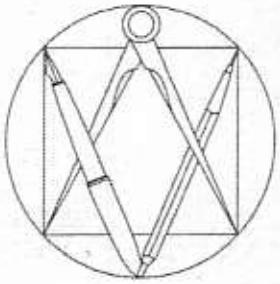

Rotterdam, 18 april 2012

Geachte heer Offerhaus,

Hartelijk dank voor het toezenden van de nieuwe stukken over de Banstraat. Ik zou daarover het volgende willen opmerken.

Het door de architectuurhistorica Y. Spoelstra gemaakte rapport van de stedenbouwkundige en cultuurhistorische context van het gebouw aan de Banstraat toont op exemplarische en wetenschappelijk verantwoorde wijze de waarde aan van dit bijzondere complex. Het Addendum waarin zij reageert op de bouwhistorische verkenning van de heer R.G.M. Pince van der Aa van Hylkema Consultants BV laat zien hoezeer diens conclusies te kort te schieten. Pince van der Aa ontkent de evidente zeldzaamheidswaarde doordat hij argumenteert alleen vanuit een bouwhistorisch perspectief, en daarbij de cultuurhistorische waarde geheel buiten beschouwing laat. Waar het over de architectuurhistorie gaat weet hij blijkbaar ook niet waarover hij spreekt als hij de 'Um 1800 Stijl' noemt. De opmerkingen van Y. Spoelstra in haar Addendum onderschrijf ik derhalve volledig.

In de reactie van BMA op mijn advies en de beschrijving van Vincent van Rossem worden volgens mij twee zaken door elkaar gehaald, te weten de architectuurhistorische en de cultuurhistorische waarde. Voor de laatste is gaafheid van minder belang dan voor de bepaling van de eerste, hoewel ook hier de nodige vraagtekens bij kunnen worden gezet. Als gaafheid een criterium zou zijn voor de bepaling van de cultuurhistorische waarde, zouden de piramides niet tot de cultuurmonumenten behoren die het zijn. De garages met bovenwoningen zijn nog altijd **eenduidig** herkenbaar als zodanig. De bestemming is uit het gevelbeeld afleesbaar en dat zal de meeste beschouwers dadelijk in het oog springen. In zijn rapport heeft Van Rossem de waarde van het bouwwerk erkend, maar hij stelt dat door de derde garage-eenheid het gevelbeeld uit balans raakte. Met meer recht kan men stellen dat deze derde eenheid op kundige wijze ruimte maakte voor de verschillende wensen van de opdrachtgevers. Deze hadden blijkbaar niet alleen behoefte aan een garage maar ook aan een stalling voor een koets met paarden. Deze uitbreiding markeert de overgang van koetshuis naar autogarages, en werd op harmonische wijze in het nog niet gebouwde ontwerp geïntegreerd. Esthetiek is misschien belangrijk maar nooit echt van doorslaggevende betekenis. Vele gebouwen en nationale monumenten illustreren dat. Behoefte kweekt noodzaak. Ook de Beurs van De Keyser, in de negentiende eeuw jammerlijk afgebroken, is na enige jaren uitgebreid en toch kan niet worden beweerd dat het eerste, oorspronkelijke ontwerp architectonisch van grotere kwaliteit zou zijn dan het tweede. Op dezelfde wijze verduidelijkt de Bangarage een historisch belang. De inwoners met eigen koetsen, paarden en koetsiers schaften wel het nieuwe statussymbool aan, de automobiel (met chauffeur), die destijds vanzelfsprekend in een eigen garage ondergebracht moest worden,

maar niet iedereen wilde meteen ook afscheid nemen van zijn koets. Dit is deel van de geschiedenis van een cultureel interessant fenomeen, waarvan vrijwel alle sporen inmiddels zijn uitgewist. Een paar van die sporen zijn nog in de fysieke presentatie van de stad te herkennen. In de archieven zullen meer sporen zijn te vinden maar daarvan heeft een groot publiek geen weet.

Het valt te betreuren dat vele betrokkenen thans geen oog hebben voor de interessante historische en stedenbouwkundige context van deze garage met paardenstal en dienstwoningen, waarvan de ontstaansgeschiedenis door mevrouw Spoelstra uit de archieven naar voren is gehaald. Dit onderstreept de waarde van het pand, dat alleen al als cultuurhistorisch monument behouden zou moeten blijven. Dit vindt ook wel steun in het rapport van de heer Van Rossem. Afgezien van diens eindconclusie, blijkt uit zijn rapport dat hij de typologische en stedenbouwkundige zeldzaamheid van het object erkent, en het zou betreuren als een van de weinige herinneringen aan het eerste stedenbouwkundig ontwerp van Berlage zou verdwijnen. Daaraan wordt m.i. niet afgedaan door zijn opmerkingen over de 'gaafheid van het gevelbeeld'. Vooral het door Van Rossem genoemde '-sober maar zorgvuldig gedetailleerde metselwerk' is nog volkomen gaaf aanwezig, overeenkomstig het oorspronkelijke ontwerp. Ook zijn opmerking over andere monumenten van Venemans en Roest vermindert niet de specifieke cultuurhistorische waarde van de Bangarage. Het gaat hier niet om de plaats van dit ontwerp binnen het oeuvre van de genoemde architecten, maar om de waarde binnen de geschiedenis in het algemeen (zowel geschiedenis van de stedenbouw als de architectuur-geschiedenis, de rijtuiggeschiedenis, en de sociale geschiedenis). Met weinig ingrepen zou de Bangarage er weer 'prima de luxe' uitzien en een belangrijk visueel oriënteringspunt kunnen zijn in samenhang met de bebouwing van de buurt. Het object laat bepaalde belangrijke aspecten zien van een maatschappij die inmiddels andere wegen (vol met geparkeerde auto's) is ingeslagen.

Met vriendelijke groeten

Herman van Bergeijk

Dr. Herman van Bergeijk